

ARON PUMNUL, CTITOR AL BIBLIOTECII ÎNVĂȚĂCEILOR GIMNAZIȘTI DIN CERNĂUȚI

Ilie Rad

Motto:

"Nu se poate spune cât folosește o asemenea
bibliotecă în privința dezvoltăciunii literaturii
și simțului național"
(Aron Pumnul)

1. Oportunitatea înființării bibliotecii. Problema întemeierii unei biblioteci românești la Gimnaziul Superior din Cernăuți era parte inseparabilă a înființării primei catedre de limba și literatura română de la amintita instituție. Momentul prielnic pentru realizarea acestui deziderat a apărut pe fondul schimbărilor survenite în Bucovina, ca urmare a Revoluției de la 1848, când - așa cum plastic se exprima istoricul Mihai Iacobescu - "circulația cărților, românești și străine, aidoma sângelui într-o ființă vie, pulsa și accelera ritmul vieții spirituale și în Bucovina"¹. Încă în răspunsul Consistoriului ortodox-răsăritean, din septembrie 1848, adresat Prezidiului Galiției (Bucovina era, la acea dată, alipită Galiției), în legătură cu oportunitatea creării acestei catedre, se arăta, în partea finală a scrisorii: "Pe lângă sacrificiile ce sunt a se cere de la dânsul (de la viitorul titular al catedrei, n.ns. I.R.), ar trebui să se poarte grijă și pentru înființarea unei biblioteci românești, cu atâta mai vârtos, că cărțile științifice și alte izvoare în limba românească vor trebui procurate cu multă osteneală și cu mari spese, mai ales în anii dintâi. De aceea, credem că un salariu anual de cel puțin 1000 fl. m. c. și un pașal de 100 fl. pentru crearea unei biblioteci românești ar fi de ajuns pentru atingerea scopului intenționat"². Ca urmare a acestor solicitări, în ordinul de înființare a catedrei, nr. 239, din 10 ianuarie 1849, emis de Prezidiul Galiției, se stipula clar: "Ce se atinge mai departe de dotațiunea de 100 fl. (o sută de florini) propusă de corpul profesoral pentru cumpărarea de cărți românești, s-a observat în citatul emis ministerial că pentru biblioteca Institutului de Studii Filosofice din Cernăuți se află o dotațiune proprie anuală, care are menirea a procura mijloacele ajutoriale științifice necesare pentru toate catedrele, prin urmare și pentru această noauă de limba românească. Când n-ar ajunge mijloacele ce stau la dispozițiune, atunci este treaba corpului profesoral ca, demonstrând acurat trebuința, să facă propunere pentru mărirea dotațiunii sau pentru o subvențiune extraordinară timpurală"³. Necesitatea înființării unei biblioteci cu cărți românești este subliniată și de I.G. Sbiera, care a intrat la Gimnaziul din Cernăuți o dată cu achiziția primelor cărți pentru această bibliotecă (1857) și care scria că "mulți gimnaziști români cu plăcere ar fi citit una sau alta și în românește; dar nu aveau la dispoziție nici o carte românească în biblioteca gimnaziului, iar de la Biblioteca Țării, înființată în 1851, nu puteau împrumuta cărți, fiindcă trebuiau să depună o cauțiune de 10 florini, pe care însă nu o aveau"⁴. Amplificând această dorință, I.G. Sbiera își atribuie lui însuși inițiativa înființării bibliotecii, uitând de documentele publicate chiar de el, cu un deceniu înainte (citează de noi mai sus), din care se poate vedea că întemeierea bibliotecii cădea în sarcina profesorului de limba și literatura română: "Spre a împlini dorința mea și a unora dintre conșcolerii mei, începui a face printre ei propagandă pentru înființarea unei biblioteci românești, proprie

studentești"⁵. O informație surprinzătoare vizând ctitoria bibliotecii a descoperit Aurel Vasiliu, studiind anuarul liceului cernăuțean pe anul 1861 (*Programm des K.-K. Ober-Gymnasiums in Cernowitz*, 1861), în care, la capitolul "Die Schulerbibliothek", se afirmă că biblioteca "a luat naștere cu încurajarea și auspicile d-lui Alexandru cav[aler] de Hormuzachi, care, cu nobile ostenele, în scopul de a procura tineretului gimnazial de aici și mijloacele necesare unei dezvoltări naționale, în 1857 a dispus organizarea colectării printre prietenii tineretului și studenții gimnaziului, printre care s-a remarcat mai ales octavanul Ioan Sbiera (actualmente absolvent al Facultății de Drept), care și el a donat 60 de lucrări cu 75 volume, împreună cu 31 de fl., în scopul de a înființa biblioteca"⁶. Se poate spune, în concluzie, că indiferent dacă inițiativa propriu-zisă de înființare a bibliotecii poate fi atribuită lui Al. Hurmuzachi, I.G. Sbiera sau Aron Pumnul, cel din urmă s-a ocupat efectiv de îmbogățirea fondului de carte, de organizarea și funcționarea bibliotecii.

Deși despre biblioteca gimnaziștilor s-au scris, de către Aurel Vasiliu⁷, studii excelente, iată că istoria literară este și în acest caz plină de surprize. În Fondul Hurmuzachi de la Arhivele Naționale din București există un document, nevalorificat până în prezent, referitor la această bibliotecă. E vorba de o scrisoare a clericilor și studenților români de la Gimnaziul Superior din Cernăuți, adresată "preaștrălucitei familii de Hurmuzachi", în care aceștia "se roagă să li se încuviințeze ca biblioteca românească ce o înființează ei la Gimnaziul den Cernăuți se poarte numele marelui vornic Doxachi de Hurmuzachi și să-i câștige încuviințaciunea așăzămintelor"⁸, după cum se afirmă în "consemnarea" lui Aron Pumnul, ce ține loc de adresă a destinatarului. O expertiză grafologică a scrisului arată că nu Aron Pumnul a caligrafiat acceastă scrisoare, cu excepția adresei de care vorbeam (scrisoarea era trimisă la Cernaucă), deși stilul și limbajul aparțin profesorului cernăuțean. E posibil ca Pumnul să fi redactat inițial o ciornă, punând pe altcineva să o transcrie. Probabil că acea persoană este Niculae Sbiera, fratele lui I.G. Sbiera, care se și iscălește ultimul pe lista cu numele semnatarilor și care era atunci teolog (așa se explică faptul că scrisoarea este trimisă de "*clericii* - subl. I.R. - și studenții români de la Gimnaziul Superior din Cernăuți"). Oricum, fiind vorba de un document extrem de interesant și inedit, vom zăbovi puțin asupra lui.

În prima parte a scrisorii, se face o descriere a "stării" națiunii române din Bucovina, în jurul anului 1848, națiune care era "lipsită de toată dezvoltăciunea și cultura națională". Obligați să trăiască într-o unire forțată cu Galiția, românii bucovineni se simțeau "închiși ca cu niște muri chinezici, atât de cătră Moldavia, cât și de cătră Ardeal". În conștiința românilor bucovineni se instalase prejudecata că "propunerea" științelor nu este posibilă în românește, motiv pentru care se rușinau atât de limba lor maternă, cât și de numele de român. Din fericire, în acele momente grele, prin "lucrarea provedinței zeiești", au apărut "unii bărbați, carii, în acel tâmp amerințativ cu periciune, să păstreze limba, ca sufletul națiunii, și simțămintele naționale, ca puterea lucrătivă de viață națională". Cel dintâi dintre acești bărbați aleși de providență a fost marele vornic Doxachi de Hurmuzachi (decedat la 30 martie 1857). După ce subliniază meritele acestuia în readeptarea conștiinței naționale (materializate mai întâi în înființarea primei catedre de limba și literatura română la Gimnaziul Superior din Cernăuți), autorii scrisorii arată că "dorul nestins ca să ne cunoaștem limba în toată ființa ei" nu se poate realiza doar prin "ascultăciunea prelegințelor, ci se cere neapăravăr să avem și cărțile cuprinzative de materialul literăturei noastre, ce se poate ajunge numai pren înființaciunea unei biblioteci, în carea să se adune pe-ncet toate cărțile și găzetele române. De aceea ne-am apucat, den îndemnul simțămintelor deșteptate în inimele noastre pren cuvântul și fapta Domniei Voastre, a înființa la gimnaziul cernăuțean o bibliotecă românească cu ajutoriul unuia din frații D-Voastre și cu micile contribuciuni ce am putut face între noi"⁹.

Pentru motivele arătate, autorii scrisorii considerau deplin justificată propunerea ca marele vornic Doxachi să devină "pătronul" spiritual al bibliotecii, care urma să-i poarte

numele. Erau trimise, cu această ocazie, și regulamentul de funcționare al bibliotecii, în zece puncte, precum și un document (care însă nu s-a păstrat) cu avutul acesteia, după care urmau semnăturile a 56 de elevi români, cei mai mulți fiind, desigur, elevi ai lui Aron Pumnul. Este interesant de observat că, exceptând câteva nume, marea majoritate a semnatarilor apar, o dată sau de mai multe ori, câteodată cu nume ușor schimbate (Abăger Ioan = Ioane Abageriu; Aftanasiu Procopovici = Tănas Procopovici), în evidențele originalului catalog al bibliotecii - *Consemnăciunariul venitului, cheltuielilor și al avutului Bibliotecii învățăceilor români gimnaziali cernăuțeni* - inițiat și redactat (la început) de Aron Pumnul, fie în calitate de copisti ai gazetei *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, fie ca "dăruitori" (cu bani sau cărți) pentru bibliotecă. Nu știm dacă răspunsul familiei Hurmuzachi a fost negativ sau autoritățile guberniale nu au fost de acord ca biblioteca să poarte numele marelui vornic, deși mai plauzibilă pare cea de-a doua ipoteză. Cert este că, atunci când redactează *Consemnăciunariul...*, în 1858, Aron Pumnul nu uzează de numele lui Doxache Hurmuzachi.

2. Organizarea și funcționarea bibliotecii.

Cercetând documentele vremii, se poate trage concluzia că biblioteca a funcționat efectiv, într-o formă organizată, începând cu anul 1858, chiar dacă există dovezi că primele donații s-au făcut și în anul anterior. La 8 februarie 1857, de pildă, Vasile Alecsandri îi scria, de la Iași lui Al. Hurmuzachi: "Am dat fratelui Costachi [Hurmuzachi] o colecție a tuturor uvrajelor ce am publicat pân-acum, spre a le trimite Bibliotecii studenților români din Bucovina", de unde rezultă că biblioteca exista deja, într-o formă neinstituționalizată, încă de la începutul anului 1857¹⁰. Pe de altă parte, la 22 august 1857, într-o scrisoare către Timotei Cipariu, expediată din Cernăuți, Aron Pumnul scria: "Aici s-a înființat o bibliotecă provincială den dăruiri private, carea are de scop să adune toate cărțile literaturii române, germâne, polone, rutene, frâncești etc. Eu sânt convins că D-Voastră încă veți dăruia den opurile tipărite acolo câte un esemplariu; asemenea fac toți românii și străinii, carii știu de ea; ba încă domnește un felu de întrecere den partea năciunaletăților, căci fiecare ar dori și se nevoiește a înfățișa literatura sa cât se poate mai deplinit. / Biblioteca se administra, după statutele întărite de guvern, de cătră un comitet administrativ ales dentre întemeietorii ei. / Nu se poate spune cât folosește o asemenea bibliotecă în privința dezvoltăciunii literaturii și simțului năciunal"¹¹. Aron Pumnul se referea, în mod evident, la înființarea Bibliotecii Țării (Landesbibliothek, un fel de Bibliotecă Națională), căci, dacă biblioteca gimnaziștilor ar fi funcționat la acea dată (august 1857), Pumnul ar fi solicitat donațiile pentru aceasta, așa cum va face în scrisori ulterioare. Un alt argument decisiv pentru anul 1858, ca an al funcționării efective a bibliotecii, este amintitul *Consemnăciunariu...*, redactat în acest an, în care sunt notate, cu o meticulozitate tipic germană, donațiile și achizițiile de cărți, banii disponibili, cheltuielile efectuate, numele donatorilor și data donării, numele celor care împrumutau cărți și uitau să le înapoieze etc.

În privința locului de funcționare, avem o mărturie a cunoscutului memorialist Teodor Ștefanelli: "Pumnul locuia în casele proprii, aproape de periferia orașului, în strada care astăzi poartă numele lui. El avea două case în aceeași curte. Dacă intrai pe o porțiță de lemn în această curte, te aflai între amândouă casele. Cea din dreapta, mai mare și mai înaltă, cu cerdac dinainte, era casa unde locuia Pumnul, iar cea din stânga, mai mică și mai joasă, era menită pentru studenții ce-i găzduia Pumnul. În această căsuță se afla și o mică bibliotecă a studenților români, ferită de ochii profesorilor străini, căci după legile școlare, studenții nu aveau voie să întrețină biblioteci și ar fi fost confiscată și această bibliotecă, dacă în ochii lumii nu ar fi trecut de proprietate a lui Pumnul"¹². Elevii nu numai că beneficiau de această bibliotecă, dar și participau activ la administrarea ei. Conducerea revenea unui profesor (Aron Pumnul - 1858-1862; I.G. Sbiera - 1863-1870; M. Călinescu - 1871-1880) munca efectivă aparținând elevilor,

între care îi amintim pe: I.G. Sbiera, Niculae Sbiera, Al. Pleșca, Gavril Buliga, Ion Botezat și, mai ales, Mihai Eminescu. Viitorul mare poet, care semna și *Mihail Eminoviciu*, a înregistrat cărțile în *Consemnăciunariu...* în intervalul 1865-1866, precum și în anii următori, cu intermitențe, până în 1871. În ceea ce privește orarul, cât timp biblioteca a funcționat în casa lui Aron Pumnul, aceasta n-a avut un orar precis, cărțile putând fi împrumutate oricând. După mutarea bibliotecii în clădirea Gimnaziului Superior, în 1861, orarul era "miercurea și sâmbăta după-amiază, de la 2 până la 4 oare, când s-ar putea împrumuta și reîntoarce cărți den bibliotecă"¹³.

Aron Pumnul s-a aflat la cărma bibliotecii până la 15 noiembrie 1863, când conducerea acesteia este preluată de I.G. Sbiera, așa cum rezultă din următorul *Cumpuț public și strămutăciune de primirea banilor dăruți bibliotecii învățăceilor rumâni den Cernăuți*, redactat și scris de Aron Pumnul însuși: "Până la capătul anului o mie opt sute șasezeci și doi s-au adunat banii la profesoriul Aron Pumnul, și sânt însemnați în acest *Consemnăciunariu* atât banii primiți, cât și cheltuiiala, precum și cărțile cumpărate ori dăruite. Pe anul o mie opt sute șasezeci și trei au primit atât banii dăruți, cât și cărțile cumpărate ori dăruite Dumialui (sic!) Găbriil Buliga, studinte den clasa a VII [a] gimnazială. (Numele lui Buliga nu este scris de Aron Pumnul). Fiindcă Aron Pumnul este bolnăvicios și nu se poate ocupa cu administrăciunea bibliotecii, nici a avutului ei: de aceea străpune atât avutul ei în bani gata, cât și administrăciunea ei Domnului Ion Sbiera. Avutul ei de față, ce se află la profesoriul Pumnul, este de *trei galbeni* în aur și 1 fl. 96 cr., cari s-au străpuns la Dumialui Domnul Ioniță Sbiera, profesoriul limbei române. N.B. Trebuie de însemnat că biblioteca, în anul 1862, n-a avut alt venit decât doi galbeni de aur de la D-nul Boțann. Spre adeverință deplină se subscie acest cumpuț de străpuitoriul și primitoriul. Cernăuți, 1863, noiembrie în 15. Aron Pumnul. / S-au primit astăzi, într-a 1/15 noiembrie 1863, de către subscrisul, de la domnul profesoriu Arune Pumnul, suma de trei galbeni în aur și un florin nouăzeci și șese de cruceri vălută austriacă. Ion Sbiera"¹⁴.

În 1861, cum spuneam, biblioteca va fi donată liceului, la sugestia lui Al. Hurmuzachi¹⁵. În cadrul Gimnaziului Superior funcționează pe durata unui deceniu, până în 1871, când I.G. Sbiera o trece în patrimoniul Societății pentru Literatură și Cultura Poporului Român din Bucovina. Dar ea continua să aibă o oarecare autonomie, funcționând independent de biblioteca Societății..., până în 1880, când *Consemnăciunariul* ... înregistrează încă donații de cărți. În 1943, Aurel Vasiliu spera că volumele păstrate din fosta bibliotecă a gimnaziștilor de odinioară să fie reasezate în casa lui Aron Pumnul, care urma să fie transformată în muzeu¹⁶.

3. Îmbogățirea fondului de carte. Așa cum afirma istoricul Mihai Iacobescu, "printr-o muncă perseverentă, competentă, pasionată, Pumnul reușește - grație și multiplelor sale legături cu numeroase personalități și instituții românești - să adune în numai câțiva ani peste o mie de volume, ilustrând toate genurile și speciile literare, reviste, ziare, din tot ce avea atunci mai reprezentativ cultura românească"¹⁷. Există, în scrisorile rămase de la Aron Pumnul, multe dovezi în acest sens.

Astfel, în scrisoarea trimisă, în august 1864, lui Paul Bănuț, relatându-i despre vizita făcută, la Iași, în septembrie 1861, lui Anastasie Panul, un vechi cunoscut al său, pe atunci prim-ministru în Guvernul Moldovei, Aron Pumnul spune: "Afară de aceasta i-am mai făcut cunoscut că directorii germâni de preț Ungaria, Ardeal, Găliția, Moravia, Boemia, Italia, în înțelegere cu Ministeriul, au mijlocit pre la toți autorii și librarii Germâniei, ca den fiecare carte ce o tipăresc, să dăruiască în dar câte un esămplariu pe la gimnaziile den numitele provincie: ca așa tinerimea de pe la acele gimnazie să aibă numai cărți germâne de cetit, și așa pe încetul să-și piardă năciunăletatea. Deci dară l-am rugat ca să mijlocească și în Principatele Rumâne dunărene (Moldavia și Rumânia) ca fiecare autoriu și librariu să dăruiască câte un esămplariu

den cărțile ce le tipăresc, la fiecare gimnaziu și așezământ teologic ori juridic den provinciile austriace, pe unde se află învățăceii rumâni, ca așa să aibă cărți rumânești de cetit și să nu piardă națiunăletatea"¹⁸. Încântat de acest proiect, primul ministru Panu "l-a sărutat de bucurie pe Aron Pumnul și i-a promis că va face tot posibilul pentru a-l îndeplini, ceea ce se va și întâmpla. În aceeași scrisoare către Paul Bănuț, Aron Pumnul îi trimite acestuia *Hotărârea Ministeriului den Iași (Panul) despre dăruiciunea cărților rumâne pe la așezămintele rumâne den provinciile austriace*, în care se spune: "Cunsiliul Miniștrilor, în ședința den 9 septembrie 1861, Nr. 9798, cunsiderând că fiecare rumân este datoriu a da spriginul cuviincios întru cunsărbăciunea națiunăletății rumâne, a încheiat, între altele, ca fiecare literătoriu și librariu rumân den Moldavia să fie îndemnat a trimite în dar câte un esămplariu cel puțin den operele rumânești edătate de el pentru bibliotecile gimnaziilor rumâne den Cernăuți, Suceava, Brășov, Blaj, Cluj, Sibiiu, Beiuș, Arad, Timișoara; pentru Seminariul Rumân den Oradea-Mare, Blaj, Sibiiu, Cernăuți; pentru biblioteca rumânilor teologi den Viana, den Gherala și den Lugoj și pentru biblioteca prepărănzilor den Arad. Această încheiere se aduce la cunoștința publică spre îndemnarea și regula tuturor, căror se cuvine, sperându-se că nimene nu va rămâne nepătruns de folosul cel mare al acestor despusăciuni și că toți autorii și edătatorii se vor grăbi a cuntribui pren asemenea lesnicioasă dăruire în folosul națiunăletății. (Ieșit de la Ministeriul Panul)"¹⁹. Conștient parcă de importanța imensă a hotărârii luate de guvernul lui Anastasie Panul, pentru istoria literaturii române, Aron Pumnul scria într-un "P.S." al scrisorii sale: "Asta ar fi bine să o trimiteți la Brășov, lui Iacob Murășeanul, ca să o mai retipărească o dată pentru istoria literăturei și împrăștiarea în *Foaia pentru minie, inimă și literătură*". Hotărârea a fost efectiv aplicată, deoarece, "prin ajutorul primit de la statul România ființă, după 1861, și o bibliotecă românească la gimnaziul din Suceava"²⁰, probabil și în alte localități. Din păcate, pe la 1870, nu se mai trimiteau aceste cărți în mod obligatoriu, după cum preciza A.C. Domșa²¹. Chiar dacă amintita dispoziție a fost aplicată doar pe parcursul unui deceniu, se poate ușor deduce că de inițiativa și eforturile lui Aron Pumnul au beneficiat multe instituții școlare și numeroase generații de elevi!

Într-o altă scrisoare, adresată la 7 aprilie 1862, de data aceasta lui V.A. Urechia, ministru al învățământului în Principatele Unite, Aron Pumnul cerea ca, "deacă cumva cursul de literătură vă este litogrăfat și vă dă mâna, v-aș ruga să aveți bunătate a da un esămplariu ca dar pentru biblioteca învățăceilor rumâni de aicea. Asemene și un esămplariu den prețiosul *Ateneu rumân*. / Germăniiliterători și librarii de pren toată Germania trimet den toate opurile câte un esămplariu în dar la biblioteca gimnazială de aici, ca așa să înece și să nădușe toată literătura rumână. De ce să nu facem și noi asemenea, ca să ne apărăm de periciunea națiunală?"²²

Alături de aceste demersuri pentru achiziționarea de noi cărți, trebuie luată în calcul munca de la om la om, apelurile pe care le făceau profesorii (Aron Pumnul și I.G. Sbiera, mai ales) în rândul învățăceilor și teologilor, al prietenilor și cunoscuților. Astfel, la p. 13 a *Consemnăciunariului...*, în anul 1863, studentul Gavril Buliga, bibliotecar în acea perioadă, inserează o *Prochemăciune cătră studinții gimnaziaști rumâni den Cernăuți, prin care se invită să-și încestreze biblioteca*. Proclamația, care trebuia citită probabil de toți cei care frecventau biblioteca, pare a fi redactată, după stil și limbaj, de Aron Pumnul. Apelul îi îndemna pe studenți să frecventeze și să citească volumele din patrimoniul bibliotecii, "spre a deștepta gustul de cetire literăturei române în fiii cei fragezi ai națiunei și, prin aceasta, a le înainta cultivăciunea în aceasta și tot ce este religios, moral, științial și națiunal"²³.

Aceste eforturi nu vor rămâne fără rezultate. Căci nu numai elevii, ci și diverși scriitori, oameni politici, militari, teologi, funcționari, proprietari, oameni din numeroase straturi ale societății din acea vreme vor face importante donații pentru biblioteca gimnaziasților. Primii și cei mai entuziaști donatori erau, desigur, elevii lui Aron Pumnul și ai lui I.G. Sbiera (după

1861, când acesta se întoarce de la studiile vieneze și îl înlocuiește pe Aron Pumnul la catedră). Unii dintre aceștia au devenit ulterior personalități afirmate în diverse domenii: Vasile Burlă (filolog), Vasile Bumbac (poet), Epaminonda Bucevschi (pictor), Izidor Onciul (istoric), Samson Bodnărescul (poet), Toader Ștefăniuc (viitorul memorialist, T. Ștefanelli), Al. Chibici (prietenul lui Eminescu). Mai presus de toți trebuie amintit, evident, Mihai Eminovici, care a dăruit bibliotecii 10 cărți. Donații în bani sau cărți au făcut și frații marelui poet. Alți donatori (din totalul celor 145 de persoane înregistrate în *Consemnăciunariu...*) au rămas în anonimatul istoriei, deși generozitatea lor a supraviețuit în veac. Dintre scriitorii români care au răspuns apelurilor amintim pe: V. Alecsandri, G. Barițiu, G. Asachi, I. Negruzzi, V.A. Urechia, C. Negruzzi, V.Gr. Pop, T. Codrescu, D. Gusti, Visarion Roman, Al. Odobescu, N. Tăutu, Andrei Șaguna, C.D. Aricescu ș.a. Un important lot de cărți a donat, printre primii, Al. Hurmexachi. Până în anul 1865, Aron Pumnul însuși a dăruit 123 de cărți, după moartea acestuia Catinca Pumnul mai donând încă, în 1868, 165 de titluri în 141 de tomuri și 62 de "fășcioare" (dar nu bibliotecii gimnaziștilor, ci aceleia a Societății pentru Literatură și Cultură Populului Român din Bucovina).

4. Conținutul bibliotecii. Grație meticuloaselor studii ale lui Aurel Vasiliu, care a examinat cu atenție amintitul *Consemnăciunariu...*, știm aproape totul despre titlurile existente în bibliotecă, precum și despre mulți donatori, fiindcă autorul a confruntat numele acestora cu registrele matricole ale liceului. Așa cum spusese deja T. Ștefanelli, biblioteca gimnaziștilor nu era una "aleasă, ci cuprindea numai volumuri răzlețe din poezii și scriitorii români, broșuri, foi volante, reviste mai vechi literare, calendare cu adaos beletristic, câteva cărți privitoare la istoria românilor și *Letopisețele* lui Mihai Kogălniceanu"²⁴. Alături de scriitorii amintiți mai sus, care și-au trimis ca donație operele lor recent apărute, biblioteca mai achiziționase titluri de A. Mureșanu, D. Bolintineanu, Gr. Alexandrescu, I. Văcărescu, I.H. Rădulescu, Gh. Asachi, D. Petrino, D. Bojincă, M. Kogălniceanu, Al. Pelimon, I. Codru Drăgușanu, V. Bumbac, C.D. Aricescu, N.T. Orășanu, V. Aaron, N. Bălcescu, I. Barac, Anton Pann, Al. Beldiman, G. Sion, G. Baronzi, C. Bolliac, C. Negruzzi, Al. Donici, Costache Stamati (despre care G. Călinescu va spune mai târziu că este "în câteva puncte comparabil doar cu Eminescu") ș.a. Existau și cărțile unor autori vechi, rarități bibliografice încă de pe atunci, ca D. Cantemir, Dosoftei, Varlaam, numeroase scrieri religioase etc. Bine reprezentate erau cărțile de știință (lingvistică, filosofie, istorie, geografie, stilistică, versificație), semnate de P. Maior, A.T. Laurian, Al. Papiu Ilarian, T. Cipariu, T. Maiorescu, I.H. Rădulescu, A. Pokorny. Din beletristica universală se înregistrează autori precum Alfieri, Byron, A. Dumas, Voltaire, Young, Homer, Kotzebue, Schiller, Esop, V. Hugo, Lamartine, T. Tasso, Cicero, Goethe, Fenelon, Metastasio, Moliere, G. Sand, G.B. Shaw, Shakespeare, precum și câteva titluri în limba germană.

Un loc aparte în patrimoniul bibliotecii îl ocupau revistele. Gimnaziștilor puteau citi colecția gazetelor "Amicul școlăii", "Amicul familiei", "Arhiva românească", "Aurora română", "Gazeta Transilvaniei", "Revista română", "Ateneul român", "Revista Carpaților", "Magazin istoric pentru Dacia", "România literară", "Dacia literară", "Jurnal de agricultură", "Telegraful român", "Naționalul", "Uricariul", "Convorbiri literare", "Amicul poporului", "Foaia Societății...", "Concordia". Dintre publicații lipsește, surprinzător, revista "Familia", mărind astfel enigma faptului că Eminescu și-a ales tocmai această gazetă pentru debutul său poetic! La îmbogățirea bibliotecii cu reviste, Aurel Vasiliu arăta că "trebuie subliniată și *munca titanică a lui Aron Pumnul* (subl. ns, I.R.), a soției sale Catinca, a lui Nicolae Eminovici, a nenumărați elevi și a altor persoane pentru a copia, în 1860-1861, vreo 11 ani ai revistei lui Gh. Barițiu, <Foaia pentru minte...>"²⁵.

Nu trebuie neglijată nici prezența calendarelor, a textelor de legi, a unor manuscrise chiar. Aron Pumnul, bunăoară, își donează *Studiul de filosofie al lui Arune Pumnul, învățăcel*

în anul I al cursului filosofic în Liceul Național Român din Blaj în decursul anului școlar 1841. Tomul I. *Filosofia fundămintală și logica*²⁶.

Desigur, selecția cărților și a revistelor se făcea după criterii foarte precise, între care prioritare erau imperativele *morale și naționale*. În *Prochenăciunea* lui G. Buliga, de care am amintit, se spunea: "În biblioteca voastră se află tot felul de cărți: religioase, morale, filosofice, istorice, poetice de toată mână: se află și unele cam romantice, însă neperichioase și pe lângă aceea destul de frumoase"²⁷. Cărțile "romantice" erau, desigur, acele titluri care puteau trezi susceptibilități mediului aproape cazon în care trăiau elevii de la Gimnaziul Superior, dar care nu erau, totuși periculoase, pentru severele canoane morale impuse acestora. De altfel, e semnificativ faptul că atunci când o carte nu corespundea exigențelor stabilite, aceasta era pur și simplu ... distrusă! Profesorul M. Călinescu, mentor al bibliotecii după 1871, notează în dreptul a două titluri: "S-au nimicit ca nepotrivite pentru această bibliotecă"²⁸.

5. Importanța bibliotecii gimnaziștilor. Este greu de reliefat, în câteva cuvinte, rolul imens pe care l-a avut această bibliotecă în viața națiunii române din Bucovina, căci efectele ei au fost de durată și pline de substanță. "Timp de mai bine de 20 de ani - scria Aurel Vasiliu -, aceste cărți au circulat printre numeroase serii de elevi, care le-au citit cu aviditate, stărnind în ei dragostea pentru literatură și simț național. Și pe această cale, scopul urmărit de mintea luminată de patriot revoluționar a lui Aron Pumnul, de a deștepta sentimente democratice și naționale în mediul bucovinean, amenințat cu deznaționalizarea, a fost în mare parte atins"²⁹.

Pe baza Bibliotecii Țării, dar și a bibliotecii învățăceilor gimnaziști, se va întemeia, în 1862, *Societatea română de leptură*, care, în 1865, se va transforma, sub ochiul vigilent al autorităților imperiale, în *Societatea pentru Literatură și Cultura Poporului Român din Bucovina*, care și-au asumat un rol atât de important în păstrarea spiritului românesc în provincia răpită. Să nu uităm că, în ambele societăți, Aron Pumnul a avut, direct sau indirect, un rol cât se poate de semnificativ, făcând parte din comitetele de conducere ale celor două societăți.

Dar biblioteca întemeiată de Aron Pumnul are o valoare capitală pentru cultura română și datorită faptului că a fost, așa cum se știe, prima bibliotecă importantă pe care a frecventat-o cel care va deveni poetul național al românilor. Grație *Consemnăciunariului...* și însemnărilor făcute aici, au putut fi stabilite, cu destulă precizie, aspecte importante din biografia lui Eminescu, legate, în special, de perioada șederii sale la Cernăuți. Mult mai important însă e faptul că, pe baza confruntării operei acestuia cu titlurile existente în biblioteca administrată câțiva ani de viitorul poet, s-au putut defini și explica orizontul său de cultură, gândirea sa social-politică, nenumărate motive literare, simboluri, metafore, epiteze, imagini poetice etc. Prezența cărților vechi - Dosoftei, Varlaam, Antim Ivireanul -, a doinelor și baladelor populare, culese de Alecsandri sau alți autori, l-au determinat pe tânărul Eminescu să îndrăgească încă de pe acum "limba dulce și-nțeleaptă" sau farmecul, simplitatea și profunzimea creației noastre populare, el însuși devenind un culegător al acesteia. Cărți precum cea a lui Timotei Cipariu - *Elemente de filosofie după Krug* - sau *Manualul de filosofie și de literatură filosofică* de W.T. Krug, tradus de Al.T. Laurian, ar putea explica interesul atât de timpuriu al lui Eminescu pentru Kant, știut fiind faptul că W.T. Krug a fost unul din cei mai fideli elevi ai autorului *Criticii rațiunii pure*. Un interes timpuriu, spuneam, care îl va determina să traducă din Kant, spre uimirea de mai târziu a lui Constantin Noica! Alte cărți din biblioteca gimnaziștilor i-au stimulat, cum susținea I. Scurtu, pasiunea pentru filosofia lui Schopenhauer. Citind - ca să dăm alte exemple - *Peregrinul transilvan* al lui I. Codru Drăgușanu, Eminescu va fi reținut cu mare interes critica stării sociale deplorabile de la noi, stare cauzată și de acei "cațaoni greci, arendași de moșii, cari, fără nici o cruțare, sug sângele bieților clăcași; aceștia din urmă (clăcașii), în mare parte dedați cu jugul și gârbaciul... și lăturile altor popoare, cari se bucură de o oarecare

considerație³⁰. Lectura cărții lui Al. Pelimon - *Jidovul cămătar. Moldova și Bucovina* - îi va fi deschis lui Eminescu ochii asupra abuzurilor evreilor, care trăgeau toate foloasele "numai din corupțiunea proprietarilor și din slăbiciunea guvernelor", autorul mărturisind că văzuse "cu destulă durere națiunea sugrumată de jidovi, de greci și de ciococi"³¹. În ambele cazuri, e vorba parcă de sintagme decupate din articolele politice de mai târziu, ale lui Eminescu, din perioada *Timbului*. De altfel, într-un paragraf special din studiul său, *Bucovina în viața și opera lui Mihai Eminescu*, Aurel Vasiliu a inventariat o mulțime de similitudini (idei, concepții, imagini, metafore, simboluri, epitete chiar) între diverse cărți existente în biblioteca gimnaziștilor și în creația de mai târziu a lui Eminescu. Fără a respinge *ab initio* asemenea demersuri, considerăm că acestea nu trebuie exagerate, dat fiind caracterul complex, contradictoriu și imprevizibil al creației de artă în general. O asemenea operație s-a făcut și în cazul influenței *Lepturariului* asupra lui Eminescu, dar mai aproape de adevăr pare afirmația lui Aurel Vasiliu, conform căreia "Eminescu a cunoscut amănunțit literatura predecesorilor și contemporanilor săi nu numai din *Lepturarele* lui Pumnul, ci direct din operele pe care le găsea, pe cele mai multe, chiar în biblioteca gimnaziștilor"³².

Prin faptul că în patrimoniul bibliotecii au intrat autori din toate provinciile locuite de români, se demonstrează încă o dată, la fel ca în cazul *Lepturariului*, ideea de *unitate națională* de care era pătruns Aron Pumnul, aidoma tuturor contemporanilor săi revoluționari. Dacă Biblioteca Țării, inaugurată oficial la 29 septembrie 1852, avea cărți în "limbile patriei" (germana și româna), majoritatea fiind, desigur, în germană, biblioteca gimnaziștilor puneă accent, așa cum am văzut, pe cartea preponderent românească, înscriindu-se astfel în domeniul pionieratului pentru istoria Bucovinei. Legăturile culturale care existau între toate provinciile locuite de români demonstră că România Mare era înfăptuiră pe plan spiritual, cultural, urmând ca, pe plan politic, aceasta să se realizeze abia în 1918.

În altă ordine de idei, alcăturirea și conținutul bibliotecii pun în evidență și alte semnificații legate de Aron Pumnul. Comparând cărțile literare românești existente în zestrea bibliotecii cu autorii care au intrat în sumarul celor patru tomuri din *Lepturariu*, se va vedea că nu toți scriitorii au fost reținuți de antologator, fiind excluși mulți autori obscuri. În felul acesta, se poate dovedi *spiritul critic* al lui Aron Pumnul, a cărui lipsă i-au reproșat-o atât de vehement contemporanii și urmașii.

Pornită din resorturi naționale, la fel ca studiile de lingvistică, *Lepturariul* sau volumul *Privire răpede...*, biblioteca întemeiată de Aron Pumnul relevă încă o dată, dacă mai era nevoie, caracterul *unitar* al operei, acțiunii și gândirii profesorului cernăuțean. Cea mai exactă caracterizare a rolului avut de această bibliotecă aparține chiar lui Aron Pumnul. În cunoscutul *Apel* care precedea colecția copiată de mână a *Foiți pentru minte, inimă și literatură*, Aron Pumnul vedea în mica instituție de cultură "pălătul rănășterii noastre celei sufletești, carile se cheamă <<Biblioteca tinerilor învățăcei rumâni cernăuțeni>>"³³. Biblioteca întemeiată de Pumnul pare să fi constituit încă un motiv pentru ca "poetul marilor tristeți" să afirme, despre fostul său dascăl, că acesta a fost "personificarea unui principiu, sufletul - nemuritor neapărat - care a dat consistență și conștiință națională maselor și a făcut din ele o națiune"³⁴.

NOTE

1. Mihai Iacobescu, *Din istoria Bucovinei. Vol. I (1774-1862). De la administrația militară la autonomia provincială*, Editura Academiei Române, București, 1993, p. 453.

2. I.G. Sbiera, *Aron Pumnul. Voci asupra vieții și însemnătății lui*, Editura Societății, Cernăuți, 1889, p. 110.

3. *Ibidem*, p. 170-171.

4. Idem, *Familia Sbiera, după tradițiune și istorie și Amintiri din viața autorului*, Tipografia R. Eckhardt, Cernăuți, 1899, p. 107.
5. *Ibidem*, p. 107.
6. Aurel Vasiliu, *Mihai Eminescu și "Biblioteca gimnaziștilor din Cernăuți"*, în *Limbă și literatură*, vol. XIX, 1968, p. 225.
7. Alături de studiul citat mai sus, se mai pot aminti: Aurel Vasiliu, *Eminescu și Bucovina*, Tipografia "Mitropolitul Silvestru", Cernăuți, 1941; Idem, *Biblioteca gimnaziștilor lui Aron Pumnul în Cernăuți*, în "Revista Bucovinei", nr. 1, 1942, pp. 72-81; Idem, *Alte cărți dăruite de Mihai și Nicu Eminovici Bibliotecii gimnaziștilor din Cernăuți*, în "Revista Bucovinei", nr. 1, 1942, pp. 192-204; Idem, *Danii pentru Biblioteca gimnaziștilor lui Pumnul*, în "Revista Bucovinei", nr. 1, 1942, pp. 418-426; Idem, *Bucovina în viața și opera lui Mihai Eminescu*, în vol. *Eminescu și Bucovina*, Tipografia "Mitropolitul Silvestru", Cernăuți, 1943, pp. 203-480; Idem, *Elevul Mihai Eminescu în lumea cărților*, în *Caietele Mihai Eminescu*, IV, 1977, pp. 229-267.
8. Arhivele Naționale, București, Fond Hurmuzachi, Dosar 18, filele 8-14.
9. *Ibidem*, fila 9.
10. P.V. Haneș, *Legăturile literare între V. Alecsandri și Bucovina în 1865-1875*, în *Preocupări literare*, VII, nr. 4, p. 179, apud *Eminescu și Bucovina*, ed. cit., p. 336.
11. Arhivele Statului, Cluj Napoca, Fond Blaj, Arhiva Cipariu, Mss. 2095.
12. T.V. Ștefanelli, *amintiri despre Eminescu*, în vol. *Eminescu și Bucovina*, ed. cit., p. 24.
13. Aurel Vasiliu, *Mihai Eminescu și "Biblioteca gimnaziștilor din Cernăuți"*, în loc. cit., p. 223.
14. *Ibidem*, p. 222.
15. *Ibidem*, p. 225.
16. Idem, *Bucovina în viața și opera lui Mihai Eminescu*, ed. cit., p. 276.
17. Mihai Iacobescu, *op. cit.*, p. 451.
18. "Luceafărul", an I, nr. 2, 15 iulie 1902, p. 8.
19. Idem, p. 8.
20. Mihai Iacobescu, *op. cit.*, p. 452.
21. A.C. Domșa, *Aron Pumnul*, în "Familia", 1889, nr. 29 și 30, p. 337 și urm.; apud Aurel Vasiliu, *Mihai Eminescu și "Biblioteca gimnaziștilor din Cernăuți"*, loc. cit., p. 228.
22. Biblioteca Academiei Române, București, Dosar Aron Pumnul, Mss. S 48 (2)/DCCLXIII.
23. Aurel Vasiliu, *art. cit.*, p. 223.
24. T.V. Ștefanelli, *Amintiri despre Eminescu*, în vol. *Eminescu și Bucovina*, ed. cit., p. 24.
25. Aurel Vasiliu, *art. cit.*, p. 226.
26. Idem, *Bucovina în viața și opera lui Mihai Eminescu*, în loc. cit., p. 388.
27. Idem, *Mihai Eminescu și "Biblioteca gimnaziștilor din Cernăuți"*, loc. cit., p. 223.
28. *Ibidem*, p. 225.
29. *Ibidem*, p. 230.
30. Idem, *Bucovina în viața și opera lui Mihai Eminescu*, în vol. cit., p. 277.
31. *Ibidem*, p. 308.
32. *Ibidem*, p. 321.
33. M. Eminescu, *Opere*, IX. *Publicistică 1870-1877*. Studiu introductiv de Al. Oprea, Editura Academiei, București, 1980, p. 82.

ANEXA

A

Prea strălucită familie¹

Provincia Bucovina, comuna noastră mamă pământească, era până către anul 1849 lipsită de toată dezvoltăciunea și cultura națională. Pe când în celelalte provincie locuite de români se întemeiara așezăminte învățăve, se propuneau științele în dulcea limbă mamească română, și pren aceea dezvoltăciunea limbei și culturei națiunei propășea cu pași uriași; pe atuncea învățătura limbei române în Bucovina se mărginea pe lângă o bucoavnă, făcută și aceea fără scop și fără cunoștință de limbă, era numai o căricătură de scrisoare românească. Neci o carte științială românească nu se afla în Bucovina, ba încă noi neci nu știam deacă se află în vreo țară cărți științiale și găzete românești, căci ca adauși la Galiția, eram închiși ca cu

niște muri chinezici atât de cătră Moldavia, cât și de cătră Ardeal. Științele, ce le învățam, ni se propuneau și ni se propun încă, parte numai în limbe streine, parte germânește, parte lătește, cari limbe fiindcă, ca români, anevoie ni le puteam însuși, le învățam numai păsărește sau de post, fără ca să le pricepem și să le știm apleca în viață spre folosul nostru și alor noștri; de aici urmă neapăravăr că noi învățam încă mult și știm puțin. Pren aceea ne deznăturasem într-atăta, cât credeam că în limba noastră nici nu se pot propune științele și ne rușinam atât de limbă-ne, cât și de numele de român. Și deacă nu am apus cu totul, a fost numai lucrarea providinței zeiești, carea știu alege pre unii bărbați, carii în acel tâmp amerințătiv cu periciune, să păstreze limba, ca sufletul națiunii și simțămintele naționale, ca puterea lucrătivă de viață națională; iar la tâmpul său să le pună pe drumul dezvoltăciunii și al năintăței. Cel întâi între acei aleși de providință pentru apărăciunea limbei și națiunăletăței române în Bucovina a fost nemuritoriul părinte al D-voastre, Marele Vornic Doxachi de Hurmuzachi. El apără în acele tâmpuri întunecate, cu toată vârtutea, limba și biserica și națiunăletatea noastră română în Bucovina și săcră tot ce-i stete în putință, ca să vă dea D-voastre educăciunea cea mai națională și cultura cea mai naltă den zilele noastre, cu scop, ca Domniile voastre să fiți în stare a crește, a dezvoltă și a năinta națiunea și biserica noastră română cea apărătă de periciune de el.

Deci, când sosi tâmpul făvorițiv dorit și așteptat fierbinte de mulți ani, își încercă înființăciunea unui propus sânt, nutrit de mulți ani, adecă înființăciunea propusului de a câștiga întemeiăciunea unei catedre pentru limba românească la așezământul filosofic den Cernăuți, uni cu mare greutate voințele împărțite ale cumpătrioților și reieși de a-și vede cererea încuviințată de cătră Măria Sa Împăratul, adecă de a vede catedra limbei române la Cernăuți, înființată pren decret prea nalt împărătesc întemeiătiv. Deacă nu putu reieși a uni voințele bucovinenilor, ca să ceară înființăciunea unui gimnaziu, în care să se propună toate științele în limba română, ca și la Blaj, Beiuș, Brășov, cauza a fost numai lipsa simțului național în cumpătrioți. Catedra se deschise, noi începurăm a asculta propusăciunea limbei noastre mămești și așa a ne cunoaște sufletul și ființa noastră și puterile aceleia. Dar ce să vezi! Noi eram așa de rătăciți și de deznăturați, cât neci puteam pricepe limba în toată curăția ființei ei, neci a-i suferi propusăciunea ei curată și ceream a ni se propune după stricăciunea ce a suferit-o ea în țara noastră den amesticăciunea cu streinii. Pe-ncet, învățându-ne limba, am ajuns de am cunoscut înșine că la noi este limba parte cam stricăță și mai nedevelopată ca într-alte provincie românești. Pren învățăciunea limbei și literăturii noastre, am văzut că străbunii noștri n-au fost așa de amorțiți și nepăsătivi ca noi, am văzut că chiar străbunii noștri bucovineni aveau limbă mai dezvoltată decât este a noastră astăzi; de aici am cunoscut că nu limba ne e săracă și nedevelopată, ci noi sântem săraci de cunoștința limbei noastre și nedevelopați; pren asta s-a deșteptat în inimă-ne dorul nestins ca să ne cunoaștem limba în toată ființa ei și literătura după împregiurările năintățive ale acelei dezvoltăciuni. Dar asta nu se poate ajunge numai pren ascultăciunea prelegințelor, ci se cere neapăravăr să avem și cărțile cuprinzățive de măterialul literăturii noastre, ce se poate ajunge numai pren înființăciunea unei bibliotece, în carea să se adune pe-ncet toate cărțile și găzetele române. De aceea ne-am apucat, den îndemnul simțămintelor deșteptate în inimele noastre pren cuvântul și fapta Domniei voastre, a înființa la gimnaziul cernăuțean o bibliotecă românească cu ajutoriul unuia den frații D-voastre și cu miclele contribuiciuni ce am putut face între noi.

Deci, fiindcă atât catedra limbei române de aici, cât și simțămintele noastre dezvoltate pren aceea, precum și această bibliotecă sânt toate fructele virtuoașe fapte naționale a rarului bărbat, Marele Vornic Doxachi de Hurmuzachi. De aceea pătronul acestei bibliotece nime nu poate fi altul decât acela, a cărui faptă a produs-o, adecă Doxachi de Hurmuzachi. Aceasta cu atăta mai vartos, căci de n-ar purta biblioteca numele Domniei Sale și de n-ar sta sub patronul aceluia, atunci i-ar lipsi spiretul de viață și de ce să ferească Dumnezeu s-ar pute întâmpla, ce se

întâmplă cu multe așezăminte românești, să apună iarăși, și aceasta cu atâta mai vârtos, căci ast început este privit cu ochi răi, băjocurit și amerințat de cătră streinii cu carii trăim.

Deci vă rugăm, prea străluciți Domni, fiți ai fericitului răpăusat Doxachi de Hurmuzachi, Marele Vornic, ca să ne încuviințați umilita și fiasca cerere, ca biblioteca noastră să poarte numele marelui Vornic Doxachi de Hurmuzachi, ca să fie el și cu numele părintele ei, căci întru adevăr și în faptă el și este tată producătoriu. Noi credem cu atâta mai mult că ni-ți încuviința astă cerere prea dreaptă, cu cât știm că D-voastră ați erezit cu toții adevăratul spiret părintesc și doriți asemenea năntăciunea acestui așezământ mântuitor; pentru că a nu ne încuviința astă cerere ar însemna a nu voi viețuina aștei bibliotece, căci de nu va purta numele mărîtului bărbat numit, nu credem că va putea viețui îndelung.

E drept că biblioteca aceasta este un lucru mic, ca să poarte numele acestui bărbat făimos, mare și rar pentru patria și națiunea noastră; însă ea este sâmburele de muștar, den carele, de s-a apăra, va crește arborele națiunălității române bucovinene, la mărime gigantică. Ea se va mări pe an ce merge tot mai mult, va lumina mintea junilor români și va încălzi inima lor, dișteptând în ea simțăminte naționale înviețive, renăscând tot mai mult națiunea. Astă cerere dorim să se înregistreze în fruntea analelor bibliotecei acesteia, ca să rămână spre cunoștința urmașilor noștri și a celor mai târzii, ca și aceia încă să se însuflă de zeiescul spiret al patronului bibliotecei, lucrând și înșii la năntăciunea fericetății națiunii și bisericei române.

Aice alăturat, sub A, așezămintele acestei bibliotece, carile stau den zece puncte, rugându-vă a le câștiga de la naltul guvern local încuviințaciunea cerută. Asemene alăturăm sub B² avutul bibliotecei de până acum.

Îmbucurați-ne, prea străluciți Domni, cu încuviințășivul răspuns, ca să ne mângâie sufletele noastre și să ni se întărească speranța că românul bucovinean încă va nănta și va pășine pas asemenea cu frații săi den celelalte provincie române și să ne dați voie a ne însemna cu cel mai profund sântământ de reverință, ai prea străluciți D-voastre șerbi umili:

Porfiriu A. VI / Demetriu Isopăscul 7 p. / Teodor Lupul 7 p. / Ioane Zotta 7 p. / Leone Popescu VII p. / Ioan Droniu 7 / Ironim Muntean VII / Velehorschii Alessandru VII / Bilișeschi 7 / Abăgero Ioan 6 / Antonovici Tihon 6 / Turturian Ioan 6 / Antonovici Nicolau 6 / Bahorovici Nicolau 6 / Mihail Andriyczuk 7 / Teodosiu Iliuțiu 6 p. / Nicolai baron Wasiesco / Georgiu Vasilco V p. / Georgiu Flondor V / Vasiliu Botezatu V / Teodoru Patrașiu V p. / Georgiu Mironovici V / Nicolaiu Prodanciuc V p. / Nicolaiu Polonic V p. / Ștefan Seleski IV / Ilarion Gramatovici V / Procopovici Aftanasii V / Vasiliu Bumbac 4 / Nicolaiu Hurjuu IV / Nicolaiu Koca IV / Ioan Lupi IV / Vasiliu Cocârla IV / Ioan Buliga IV / Ioane Tiurcan IV / Georgiu Galmoșiu IV / Constantin Ieremianul IV / Pamfilii Iliuțiu IV / Mihailu Ieremieviciu IV p. / Epaminonda Bucevschi IV p. / Demetriu Vasilovici II / Nicolau Căraușiu II / Ioane Ieremieviciu II / Simion Covlainschi III / Ilin Nimicean III / Vasiliu Burlă, stud. priv. pl. VI / Artemiu Ieremievici, teolog / Amfilochiu Voss / Corneliu Tarnovieticy, teolog / Constantin Andrievici, teolog / Isidor Procopoviciu, teolog / Michail Iliuțiu, teolog / Georgi Lazăr Grigoroviciu / Bazil Cocorian / Leone Paliesvicz / Nicolai Galin / Nicolai Sbiera, teolog.

Așezămintele "Bibliotecei Române Doxachi-Hurmuzăchene" de la Gimnaziul den Cernăuți

I

Clericii și studenții români den gimnaziul cernăuțean, simțind trebuința de a-și cunoaște limba și dezvoltăciunea literaturii sale, care se poate ajunge numai pren o bibliotecă

cuprinzătoare de cărți românești, adică bibliotecă românească, și văzând că banii, carii stau spre despusăciunea gimnaziului de aici pe tot anul, nu ajung și spre cumpărăciunea cărților românești, după cum sună încuviințarea mai naltă ministerială s-au hotărât să înființeze cu mijloacele sale proprii o bibliotecă românească la Gimnaziul din Cernăuți, ca așa, pe de o parte să facă destul naștei încuviințări ministeriale, iar pe de altă parte să se cruțe și banii gimnaziului.

II

Această bibliotecă se înființează și se înmulțește seau se mărește numai pren contribuiciuni date de bună voie de oricine.

III

Fiindcă această bibliotecă s-au înființat cea mai mare parte cu ajutoriul primit de la familia hurmuzăcheană, de aceea biblioteca va purta numele "Biblioteca Doxachi-Hurmuzăcheană" și va sta sub patronatul familiei hurmuzăchene.

IV

"Biblioteca Doxachi-Hurmuzăcheană" va sta în localul gimnaziului cernăuțean pentru ai căruia învățăcei este menită.

V

Patronul pune biblioteca, pren direptoratul gimnaziului, sub nemejlocita administrare a profesoriului de limba română.

VI

Tot venitul bibliotecei, în bani, în cărți și în alte lucruri, ce vor veni den dăruiri și contribuiciuni, să se primască de către administrătoriul bibliotecei, adică de profesoriul de limba română, care este îndătorat a scrie în cunsemnăciunariul bibliotecei banii - în rubrica banilor, cărțile - în rubrica cărților, și celelalte daruri fiecare în rubrica sa, împreună cu numele dăruitoriului, și a da seama la tâmpul revejunii despre toate cele primite.

VII

Patronul pentru ca să fie încredințat deplin despre starea bibliotecei, despre acurata administrăciune a ei, despre acurata socoteală și înscriere în rubricile lor a cărților, a banilor și a altor daruri dăruite și primite, va ave de detorie a cerceta și a revede pe tot anul o dată, seau cu începutul, seau cu finitul anului scolastic, toată starea bibliotecei, care stare aflată să se publice apoi pentru un raport anual, carele să se trimată tuturor dăruitorilor, ca așa să se cunvingă publicul întreg despre acurata administrăciune a aceleia.

VIII

Cărțile se vor da gimnaziștilor și teologilor români den Cernăuți, cu acelea modălități, cu care se dau și den celelalte bibliotece gimnaziale.

IX

Mădulariu la această bibliotecă poate fi fiecare persoană maioreană, carea se va îndătora a contribui pe an câte un fiorin m.c.

X

Aceste statute se vor pute schimba cu timpul, cerând împregiurările, cu învoirea patronului, administratoriului și a mădularilor.

[Cătră / Prea strălucita Familie de Hurmuzachi / la / Cernaucă. / Clericii și studenții români de la Gimnaziul den Cernăuți / se roagă să li se încuviințeze ca biblioteca românească ce o înființează ei să poarte numele **marelui vornic Doxachi de Hurmuzachi** și să-i câștige încuviințăciunea așăzămintelor (urmează sigiliul cu un cap de zimbru, n. I.R.)]³.

NOTE

1. Această scrisoare se păstrează, împreună cu anexa care urmează, la Arhivele Naționale din București, Fond Hurmuzachi, Dosar 18, filele 8-14. Scrisoarea nu este datată, dar ea a fost scrisă în prima parte a anului 1858 (lucru ce rezultă din corelarea anilor de studiu în care se aflau învățăceii cu registrele matricole ale gimnaziului cernăuțean).

2. Anexa B nu s-a păstrat.

3. Textul din paranteza dreaptă a fost scris de Aron Pumnul, iar scrisoarea propriu-zisă și regulamentul de funcționare al bibliotecii, probabil de Nicolae Sbiera, fratele lui I.G. Sbiera, care era, în 1858, teolog, și care se și semnează, de altfel, ultimul.